

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 2 (2019)

Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία», Λαμία 28, 29, 30 Σεπτεμβρίου 2018

Το προσωπικό των Ελληνικών Α.Ε.Ι. την εποχή
των μνημονίων

Ευφροσύνη-Άλκηστη Παρασκευοπούλου - Κόλλια

doi: [10.12681/elrie.1530](https://doi.org/10.12681/elrie.1530)

Το προσωπικό των Ελληνικών Α.Ε.Ι. την εποχή των μνημονίων

Παρασκευοπούλου – Κόλλια Ευφροσύνη – Άλκηστη

frini@uth.gr

PhD, Διδάσκουσα, Παν. Θεσσαλίας

Περίληψη

Όταν μας ζητήθηκε να συνδράμουμε σε μια συζήτηση που αφορούσε τη διαδραστική σχέση του Πανεπιστημίου με την κοινωνία, σκεφτήκαμε πως θα ήταν σημαντικό να επιχειρήσουμε να αποδώσουμε την εικόνα του επαγγέλματος των μελών Δ.Ε.Π. (Διδακτικό-Ερευνητικό Προσωπικό) –των λεγόμενων Πανεπιστημιακών- (και όχι μόνο) στην Ελλάδα. Η εικόνα αυτή στηρίζεται στη δική μας εμπειρία την περασμένη δεκαετία και στην επαφή μας με συναδέλφους και μεταπτυχιακές/κούς φοιτήτριες/ητές και προσπαθήσαμε να την αποδώσουμε με ειλικρίνεια, όσο απλούστερα γίνεται. Εάν κάτι αλλάξει ή έχει ήδη αλλάξει αναφορικά με τους Νόμους ή τις σχετικές εγκυκλίους, που αφορούν το υπό μελέτη ζήτημα, μέχρι να εκδοθεί το κείμενό μας, επιφυλασσόμαστε σε μελλοντική αναφορά.

Λέξεις-κλειδιά: Μέλη Δ.Ε.Π., προφίλ, κοινωνική εκτίμηση.

Abstract

When asked to discuss about the university's interaction with society, we thought it would be important to try to portray the image of the faculty members' profession (Teaching and Research Staff), and not only them, in Greece. This image is based on our experience over the past decade and on our contact with colleagues and graduate students and we tried to honestly deliver it as simple as possible. If something will change or has already changed in relation to the Laws as regards the issue we discuss in our current text until its publication, we would like to reserve the right to make a future reference.

Keywords: Teaching and Research staff, profile, social estimation.

1. Εισαγωγή-Ιστορική αναδρομή

Η σύντομη ιστορική αναδρομή στην οποία θα προχωρήσουμε αφορά όλες/όλους όσες/όσους διδάσκουν στα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Θα ασχοληθούμε καταρχάς με τα μέλη Δ.Ε.Π. (Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό) και τους Νόμους που τα αφορούν (<https://cutt.ly/H9alP1>):

Από το 1954 έως το 1982 υπήρχαν οι ακόλουθες βαθμίδες: Τακτικός Καθηγητής, Αναπληρωτής Καθηγητής, Έκτακτος Καθηγητής, (Εντεταλμένος) Υφηγητής, Επιμελητής (Πανεπιστημιακός), Βοηθός (Πανεπιστημιακός).

Πίνακας 1: Νόμος-Πλαίσιο 1268/1982 (ίσχυσε από το 1982 έως το 2011)

Καθηγητής (Α' Βαθμίδας)
Αναπληρωτής Καθηγητής
Επίκουρος Καθηγητής
Λέκτορας
Εντεταλμένος Επίκουρος Καθηγητής (Π.Δ. 407/1980)

- Βάσει του Νόμου αυτού καταργούνται οι πανεπιστημιακές έδρες.
- Οι Βοηθοί, που δεν κατείχαν Διδακτορικό, παρέμειναν ως είχαν και δεν επετράπη να προσληφθούν καινούργιοι εφεξής.

- Οι Επιμελητές έγιναν Λέκτορες και οι Υφηγητές υπέβαλαν αιτήσεις για Επίκουροι Καθηγητές.
- Οι Καθηγητές παρέμειναν ως είχαν.
- Ο (Εντεταλμένος) Υφηγητής ήταν διορισμένος υφηγητής. Ο υφηγητής στην Ελλάδα, ήταν πανεπιστημιακός τίτλος σε ισχύ από το 1954 μέχρι το 1982, που απονεμόταν σε διδάκτορες ύστερα από πανεπιστημιακά εγκεκριμένη διατριβή ‘επί υφηγεσία’.

N.4009/2011:

Καθηγητής (Α΄ βαθμίδας)

Αναπληρωτής Καθηγητής

Επίκουρος Καθηγητής

- Ο Λέκτορας εκλεγόταν με θητεία. Από το τρίτο έτος της θητείας και ύστερα μπορούσε να αιτηθεί προαγωγής στην επόμενη βαθμίδα. Η βαθμίδα του καταργείται.
- Ο Επίκουρος Καθηγητής εκλέγεται με τετραετή θητεία και δυνατότητα ανανέωσης για άλλη μια τετραετία. Δυνατότητα εξέλιξης έχει μόνο μετά τα 6 χρόνια. Οι μετέπειτα τροποποιήσεις του Νόμου επανέφεραν την τριετή θητεία και τη δυνατότητα μονιμοποίησης (N.4386/2016, N.4405/2016, N.4452/2017).
- Ο Αναπληρωτής Καθηγητής εκλέγεται μόνιμος. Μετά από τρία έτη μπορεί να αιτηθεί προαγωγής στην επόμενη βαθμίδα.
- Ο Καθηγητής (πρώτης βαθμίδας) εκλέγεται μόνιμος.
- Όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. κρίνονται με βάση το διδακτικό και ερευνητικό τους έργο, προκειμένου να εκλεγούν στην επόμενη βαθμίδα.

-- Οι καθηγητές πρώτης βαθμίδας και οι αναπληρωτές καθηγητές, εφόσον δεν έχουν υποβάλει αίτηση για εξέλιξη, των Α.Ε.Ι. αξιολογούνται κάθε πέντε έτη ως προς το ερευνητικό, εκπαιδευτικό, διδακτικό και επιστημονικό έργο τους, καθώς και ως προς την εν γένει προσφορά τους στο ίδρυμα, από επιτροπές αξιολόγησης με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως, ιδίως, το συγγραφικό έργο, η συμμετοχή σε συνέδρια και ερευνητικά προγράμματα και η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, τα οποία καθορίζονται ειδικότερα στον Οργανισμό (N4009, άρθρο 21 παρ. 1)

- Αυτοδίκαιη αποχώρηση των μελών Δ.Ε.Π. στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους, στο οποίο έχουν συμπληρώσει το 67^ο έτος της ηλικίας τους (Σύνταγμα, Άρθρο 16 παρ. 6).

-- Σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 4 ν. 4452/2017: «Οι Καθηγητές των Α.Ε.Ι. αποχωρούν αυτοδικαίως από τη θέση τους, μόλις λήξει το ακαδημαϊκό έτος, μέσα στο οποίο συμπληρώνουν το εξηκοστό έβδομο (67^ο) έτος της ηλικίας τους.

- Οι αφυπηρετησάντες Καθηγητές πρώτης βαθμίδας που έχουν διακριθεί διεθνώς ως επιστήμονες, λαμβάνουν τον τίτλο του Ομότιμου Καθηγητή, κατόπιν απόφασης της Συγκλήτου.

--«Οι Καθηγητές και οι υπηρετούντες Λέκτορες δύνανται να υποβάλουν αίτηση εξέλιξης στην επόμενη βαθμίδα με τη συμπλήρωση τριετούς υπηρεσίας από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της πράξης του Πρύτανη για το διορισμό τους στη βαθμίδα που υπηρετούν κατά το χρόνο της αίτησής τους. Τα ως άνω ισχύουν και για τη μονιμοποίηση των επί θητεία Επίκουρων Καθηγητών. Οι μόνιμοι Επίκουροι Καθηγητές δύνανται να υποβάλουν αίτηση εξέλιξης στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή οποτεδήποτε μετά τη δημοσίευση της πράξης μονιμοποίησης

τους» (Άρθρο 19 Ν. 4009/2011 (Α'195), όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 4405/2016 (Α' 129) «Ρυθμίσεις θεμάτων προκηρύξεων και εκλογής Καθηγητών των Α.Ε.Ι.).

Πέρα από τα άτομα αυτά και τις προαναφερθείσες βαθμίδες, όμως, υπάρχουν και τύποι διδασκουσών/όντων που καλούνται να συμπληρώσουν τις ελλείψεις του προγράμματος κατά περίπτωση (π.χ. εκπαιδευτικές άδειες, μετακινήσεις, κ. ά.) και συνδράμουν στη διεξαγωγή των μαθημάτων και στη λειτουργία των εργαστηρίων των Ελληνικών Α.Ε.Ι. και έχουν σύμβαση έργου συγκεκριμένου χρόνου με τα Πανεπιστήμια. Σε αυτούς τους τύπους διδασκουσών/όντων θα αναφερθούμε όσο το δυνατόν εκτενέστερα αμέσως παρακάτω.

- Διδάσκουσες/οντες σύμφωνα με το Π.Δ. 407/80
- Εντεταλμένοι διδασκαλίας (άρθρο 16 παρ. 4 του Ν. 4009/2011)
- Πανεπιστημιακοί Υπότροφοι

2. Διδάσκουσες/οντες σύμφωνα με το Π.Δ. 407/80

«Οι διδάσκοντες του Π.Δ. 407/80 είναι επιστημονικό προσωπικό το οποίο προσλαμβάνεται με Πράξη Πρύτανη με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου για τη διεξαγωγή διδακτικού, ερευνητικού, επιστημονικού και οργανωτικού έργου σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο. Η διάρκεια της συμβάσεώς τους καθορίζεται μέχρι ενός πανεπιστημιακού έτους και δύναται να ανανεώνεται ή να παρατείνεται, πλην όμως ο συνολικός χρόνος προσλήψεως δεν δύναται να υπερβεί τα τρία πανεπιστημιακά έτη. Οι ανωτέρω έχουν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που αντιστοιχούν στην βαθμίδα (του Δ.Ε.Π.) με την οποία έχουν εξομοιωθεί μισθολογικά, βάσει των προσόντων τους» (<http://www.uoa.gr/to-panepistimio/an8ropino-dynamiko/didaskontes-pd-407-80.html>).

Οι διδάσκουσες/οντες βάσει του Π.Δ.407/80 (που, ως προαναφέραμε, καταλαμβάνουν θέση αναλόγως των θέσεων που χρειάζονται ενίσχυση στο πρόγραμμα σπουδών) προσέφεραν για αρκετά χρόνια αυτοδύναμο διδακτικό έργο, αλλά ο αριθμός τους έχει μειωθεί δραματικά λόγω των οικονομικών περικοπών. Ισχύει καταρχάς η διάρκεια και η ανανέωση της ανάθεση της διδασκαλίας, όπως ισχύει και η αυτοδύναμη διδασκαλία που δύναται να κάνουν όσες/όσοι αναλαμβάνουν να διδάξουν υπό αυτό το καθεστώς, το πρόβλημα, όμως, έγκειται στις οικονομικές απολαβές, που εν μέσω οικονομικής κρίσης δεν είναι ικανοποιητικές και δεν αντιστοιχούν πάντα στο επιστημονικό και διδακτικό έργο που παράγεται. Και στον τομέα αυτόν (της απασχόλησης) ισχύει, όπως παρατηρούμε, το πρόβλημα των καθυστερημένων αποδοχών πράγμα που πολλές φορές καταλήγει στην υποχρέωση των διδασκουσών/όντων να στηρίζονται οικονομικά από τις οικογένειές τους και από τυχόν ετεροαπασχόλησή τους.

3. Εντεταλμένοι διδασκαλίας

«Η διδασκαλία μαθημάτων στα Α.Ε.Ι., καθώς και η άσκηση των λοιπών διδακτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του κλινικού έργου στην περίπτωση προγραμμάτων σπουδών ιατρικής, μπορεί να ανατίθενται, με ατομικές συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, διάρκειας ενός έως τριών ακαδημαϊκών ετών, πλήρους ή μερικής απασχόλησης, σε εντεταλμένους διδασκαλίας, οι οποίοι είναι επιστήμονες, κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, καθώς και σε προσωπικότητες με αναγνωρισμένο επαγγελματικό έργο». Εύκολα παρατηρούμε ότι και εδώ γίνεται λόγος για εν δυνάμει ανανεώσιμη σύμβαση ορισμένου χρόνου και για αυτοδύναμη διδασκαλία (Άρθρο 16 παρ. 4 του Ν. 4009/2011).

4. Πανεπιστημιακοί Υπότροφοι

Η παρ. 6 του Άρθρου 29 του Ν. 4009/2011 (Α' 195), όπως αυτή ισχύει με τις διατάξεις της παρ. 16 του Άρθρου 34 του Ν. 4115/2013 (Α' 24) και του Άρθρου 95 του Ν. 4310/2014 (Α' 298) και μετά την αντικατάσταση του τελευταίου εδαφίου με τη διάταξη του άρθρου 44 του Ν. 4369/2016 (Α' 33), αναριθμείται σε παράγραφο 7 και αντικαθίσταται, βάσει του Άρθρου 58 «Ρυθμίσεις για την αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού του πανεπιστημιακού υποτρόφου στα Α.Ε.Ι. της χώρας» του Ν. 4386/2016 (Α' 83), αναφέρει τα ακόλουθα: «Επιστήμονες αναγνωρισμένου επιστημονικού κύρους είτε κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος είτε υποψήφιοι διδάκτορες είτε εξαιρετικής τεχνικής εμπειρίας, δύνανται να απασχολούνται ως ακαδημαϊκοί υπότροφοι δια πράξεως του οικείου Τμήματος, για τη διεξαγωγή διδακτικού, ερευνητικού, επιστημονικού, οργανωτικού, εργαστηριακού ή κλινικού έργου, καθοριζόμενου δια της συμβάσεως. Οι συμβάσεις που συνάπτονται σύμφωνα με το παρόν άρθρο, δεν υπάγονται στις διατάξεις των Κεφαλαίων Α', Β' και Γ' του ν. 2190/1994, ενώ υπάγονται στις εξαιρέσεις της ΠΥΣ 33/2006 (Α' 280). Η προκήρυξη του γνωστικού αντικειμένου γίνεται μετά από πρόταση της Γενικής Συνέλευσης του Τομέα και έγκριση από τη Συνέλευση Τμήματος. Η διάρκεια της συμβάσεως καθορίζεται για χρονικό διάστημα ενός ακαδημαϊκού έτους κατά περίπτωση, ανάλογα με τις ανάγκες του Τομέα δύναται δε να ανανεώνεται ή να παρατείνεται. Σε κάθε περίπτωση ο συνολικός χρόνος διάρκειας της σύμβασης δεν δύναται να υπερβεί τα τρία (3) ακαδημαϊκά έτη. Η απασχόληση των ανωτέρω δύναται να είναι πλήρης ή μερική και η κάλυψη της αποζημίωσής τους θα γίνεται από υποτροφίες και πόρους που εξασφαλίζει το Τμήμα ή από τη χρήση των αδιάθετων ταμειακών υπολοίπων προηγούμενων οικονομικών ετών του Ιδρύματος, χωρίς αύξηση της κρατικής επιχορήγησης προς το οικείο Α.Ε.Ι., εκτός και αν αυτή προέρχεται από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα».

5. Ειδική περίπτωση Πανεπιστημιακών Υποτρόφων: «Απόκτηση Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας σε Νέους Επιστήμονες Κατόχους Διδακτορικού στο Πανεπιστήμιο»

Τελευταία θεσμοθετήθηκε το καθεστώς «Απόκτηση Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας σε Νέους Επιστήμονες Κατόχους Διδακτορικού στα Α.Ε.Ι.», με τη στήριξη του ευρωπαϊκού κοινοτικού ταμείου (ΕΚΤ) και εθνικών πόρων, στο πλαίσιο της πράξης «Απόκτηση Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας σε Νέους Επιστήμονες Κατόχους Διδακτορικού», της ΕΥΔ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης) του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» με Επιστημονικό/ή Υπεύθυνο/η κάποιο μέλος Δ.Ε.Π.

Πρόκειται για παροχή διδακτικού έργου σε ένα από τα μαθήματα των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Πανεπιστημίου για το χειμερινό/εαρινό εξάμηνο, όπως αυτά έχουν εγκριθεί από τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου. Οι ενδιαφερόμενοι/ες Νέοι/ες

Επιστήμονες, κάτοχοι Διδακτορικού Διπλώματος Ειδίκευσης καλούνται να υποβάλουν Πρόταση Σχεδιαγράμματος Διδασκαλίας για τα μαθήματα που εμπίπτουν στο ενδιαφέρον τους για το χειμερινό/εαρινό εξάμηνο και στο πλαίσιο της ανωτέρω σύμβασης τους ανατίθεται η εκτέλεση έργου με τις εξής προϋποθέσεις:

- η αμοιβή για το εν λόγω έργο ορίζεται σε συγκεκριμένο ποσό ανά ακαδημαϊκό εξάμηνο (συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστικών εισφορών εργαζόμενου/ης, εργοδότη/τριας ή τυχόν αναλογούντος Φ.Π.Α. και κάθε νόμιμης κράτησης),
- στην περίπτωση που ο τόπος μόνιμης κατοικίας του/της Νέου/ας Επιστήμονα που θα επιλεγεί βρίσκεται σε διαφορετικό Νομό από εκείνους που εδρεύουν τα Τμήματα του Πανεπιστημίου, πέραν της αμοιβής για το εν λόγω έργο, διατίθεται το ποσό τετρακοσίων ευρώ (400,00€) κατ' ανώτατο ανά ακαδημαϊκό εξάμηνο (μετά από κατάθεση των σχετικών παραστατικών) για την κάλυψη των δαπανών μετακίνησής του και, τέλος,
- επιθυμητός χρόνος έναρξης εκτέλεσης έργου είναι οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης των ακαδημαϊκών εξαμήνων και η λήξη των περιόδων εξετάσεων των εξαμήνων, σύμφωνα με το ακαδημαϊκό ημερολόγιο του Πανεπιστημίου.

6. Προφίλ μελών Δ.Ε.Π.

Οι διδάσκουσες/οντες στα ανώτατα ιδρύματα της χώρας έχουν αρμοδιότητες που προϋποθέτουν συγκεκριμένες γνώσεις και ικανότητες και, όπως ισχύει γενικότερα στα περισσότερα μέρη του κόσμου, δεν πρέπει μόνο να διδάσκουν, αλλά πρέπει να κάνουν και έρευνα και να συγγράφουν και να εποπτεύουν τις φοιτήτριες και τους φοιτητές τους και να συμμετέχουν σε συνελεύσεις και επιτροπές κ.ά. «Το διδακτικό και ερευνητικό έργο στα Α.Ε.Ι. ασκείται από τους καθηγητές οι οποίοι διακρίνονται σε καθηγητές πρώτης βαθμίδας (καθηγητές), αναπληρωτές καθηγητές και επίκουρους καθηγητές. Ως διδακτικό έργο νοείται αυτό που ορίζεται στο άρθρο 31, ενώ το ερευνητικό έργο περιλαμβάνει ιδίως τη βασική ή εφαρμοσμένη έρευνα, την καθοδήγηση διπλωματικών εργασιών, μεταπτυχιακών διπλωμάτων και διδακτορικών διατριβών και συμμετοχή σε συνέδρια και ερευνητικά σεμινάρια» (Άρθρο 16 παρ.1 Ν.4009/2011).

«Οι καθηγητές και οι λέκτορες, μετά από απόφαση της Συνέλευσης Τμήματος, μπορούν να ασκούν πλήρες διδακτικό, ερευνητικό, εργαστηριακό ή κλινικό και εν γένει επιστημονικό έργο σε περισσότερους από έναν Τομείς του ίδιου Τμήματος και σε περισσότερα από ένα Τμήματα της ίδιας Σχολής μετά από αίτημα του Τομέα ή του Τμήματος υποδοχής» (Δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του Άρθρου 16 του Ν. 4009/2011 έπειτα από αντικατάσταση, βάσει της παρ. 22 του Άρθρου 34 του Ν. 4115/2013 (Α'24)).

Άρθρο 31, Ν.4009/2011: «Το διδακτικό έργο κατανέμεται σε εξαμηνιαία μαθήματα. Ως διδακτικό έργο θεωρείται: α) η αυτοτελής διδασκαλία ενός μαθήματος, β) η αυτοτελής διδασκαλία μαθημάτων εμβάθυνσης σε μικρές ομάδες φοιτητών, γ) οι εργαστηριακές και κλινικές ασκήσεις και η εν γένει πρακτική εξάσκηση των φοιτητών, δ) η επίβλεψη εργασιών ή διπλωματικών εργασιών και ε) η οργάνωση σεμιναρίων ή άλλων ανάλογων δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην εμπέδωση των γνώσεων των φοιτητών».

Οι περιπτώσεις β' και γ' της παρ. 2 του Άρθρου 2 του Ν. 2530/1997 «Υπηρεσιακή κατάσταση και αναμόρφωση μισθολογίου του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού και του εκπαιδευτικού προσωπικού των Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.) – Μισθολογικές ρυθμίσεις ερευνητών ιδρυμάτων και άλλων συναφών κατηγοριών και άλλες διατάξεις» (Α' 218) αντικαθίστανται αντίστοιχα, βάσει του Άρθρου 78 του Ν. 4310/2014 (Α' 258) ως ακολούθως: «β.

να παραδίδουν προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα, καθώς και να διδάσκουν σε φροντιστήρια ή σεμινάρια, σε εργαστήρια ή κλινικές, ενταγμένα στο Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος, στο οποίο ανήκουν ή σε άλλο Τμήμα ή σε Προγράμματα Σπουδών του οικείου Α.Ε.Ι., κατ' ελάχιστο όριο έξι (6) ώρες εβδομαδιαίως. Οι ώρες εβδομαδιαίας διδακτικής απασχόλησης των μελών Δ.Ε.Π. πλήρους απασχόλησης, δύνανται να αυξάνονται το πολύ κατά δύο (2) ώρες, μόνο μετά από σχετικές αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων, γ. να παρευρίσκονται στους πανεπιστημιακούς χώρους δώδεκα (12) ώρες εβδομαδιαίως, κατ' ελάχιστο όριο, πέραν των έξι (6) ωρών διδασκαλίας και να παρέχουν κάθε μορφής διδακτικό, ερευνητικό–επιστημονικό και διοικητικό έργο».

Οι μισθοί των πανεπιστημιακών ήταν καθηλωμένοι για περίπου μια δεκαετία, από το 2000 μέχρι το 2010. Από το 2010 και μετά, άρχισαν οι μειώσεις οι οποίες αθροιστικά υπολογίζονται περίπου στο επίπεδο του 30-35%. Την ίδια πορεία είχαν και οι ετήσιες χρηματοδοτήσεις των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (περίπου 40-45%) από τον τακτικό προϋπολογισμό, οι οποίες και χρηματοδοτούν τις θέσεις των συμβασιούχων διδασκουσών/όντων. Επιπλέον δε, ενώ μέχρι το 2010 το Π.Δ. 407/80 επέβαλε τη μισθολογική εξομοίωση των συμβασιούχων με το αντίστοιχης βαθμίδας Δ.Ε.Π., από το 2011 και μετά, με τη δημιουργία του θεσμού των εντεταλμένων διδασκαλίας και των πανεπιστημιακών υποτρόφων, θεσμοθετήθηκε η μειωμένη αμοιβή. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τη μείωση της χρηματοδότησης, οδήγησαν σταδιακά τόσο στη μείωση του απόλυτου αριθμού του προσωπικού των κατηγοριών της/του συμβασιούχου διδάσκουσας/ντα, όσο και σε μείωση των αποδοχών τους. Ενδεικτικά, στο τμήμα που εργαζόμαστε, ενώ μέχρι το 2010 υπήρχαν κατά μέσο όρο 10-15 πιστώσεις Π.Δ. 407/80 ανά χρόνο, σήμερα οι αντίστοιχες πιστώσεις πλήρους απασχόλησης είναι 1-2.

Οι προαναφερθείσες αλλαγές δεν συνεπάγονται τη μη αυτενέργεια των διδασκουσών/όντων στα Πανεπιστήμια. Οι διδάσκουσες/οντες μπορούν να δραστηριοποιούνται, να κρίνουν και να λαμβάνουν πρωτοβουλίες. Ωστόσο, η αυτενέργεια και η αυτονομία των διδασκουσών/όντων περιορίζεται εξαιτίας της προωθούμενης τυποποίησης αναφορικά με το έργο και τις αρμοδιότητές τους με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας. Όμως τα πανεπιστημιακά ιδρύματα δεν μπορούν να θεωρηθούν επιχειρήσεις με την ευρεία έννοια του όρου· τα Πανεπιστήμια πρέπει να θεραπεύουν όλα τα επιστημονικά αντικείμενα ανεξαρτήτως ζήτησης, διότι διαφορετικά χάνεται ο χαρακτήρας του Πανεπιστημίου.

7. Κοινωνική εκτίμηση διδασκουσών/όντων σε Α.Ε.Ι.

Η πραγματικότητα που αφορά τις/τους Πανεπιστημιακούς σήμερα στη χώρα μας σκιαγραφεί γλαφυρά ό,τι ισχυρίστηκαν πως ίσχυε ο Gans το 1974 και ο Bourdieu το 1979: οι Πανεπιστημιακοί ανήκουν στην *ανώτερη-μεσαία και αστική-κυρίαρχη τάξη*, αντιστοίχως (βλ. και Εμμανουήλ, Κουταντζόγλου & Σουλιώτης, 2016). Στην Ελλάδα, όπως αναφέρουν οι Εμμανουήλ, Κουταντζόγλου & Σουλιώτης (2016), οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν ανέδειξαν ότι το status που φέρει το κάθε επάγγελμα -και που συνυφαίνεται με τη διαβάθμιση στην οποία αυτό 'κατατάσσεται', η οικογενειακή οικονομική κατάσταση και το εκπαιδευτικό κεφάλαιο των μελών της οικογένειας βαρύνουν περισσότερο αναφορικά με την κοινωνική ανέλιξη. Το προφίλ των διδασκουσών/όντων στα Πανεπιστήμια χαρακτηρίζεται από μια ευκρινή κοινωνική εικόνα και κοινωνική εκτίμηση, που είναι συνυφασμένη με τη θέση τους στην αντίστοιχη ιεραρχία (βλ. και Παληός & Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2010). Παραδοσιακά, με άλλα λόγια, η κοινωνική εκτίμηση των διδασκουσών/όντων του Πανεπιστημίου ήταν υψηλή και σε μεγάλο βαθμό παραμένει ίδια μέχρι σήμερα.

Θα ήταν δύσκολο να τοποθετήσουμε τον εαυτό μας σε μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση ή σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο. Παρά ταύτα, θα ήταν καλό να ήμασταν μέλος Δ.Ε.Π., λόγω αφ'

ενός της οικονομικής στήριξης και αφ' ετέρου λόγω της επιστημονικής ασφάλειας και αυτονομίας που θα μας επέτρεπε να διεξάγουμε έρευνα και να συμβάλουμε στη χάραξη της πορείας του ιδρύματος, στο βαθμό που μας αντιστοιχεί.

Γνωρίζουμε πια πως το 'διδάσκειν' στην ανώτατη εκπαίδευση απαιτεί διαρκή επικαιροποίηση γνώσης και ευελιξία στις αλλαγές, στις εναλλαγές σε χρόνο, αλλά και παρακολούθηση του παλμού των διεθνών και εγχώριων εξελίξεων. Θα θέλαμε όμως σε αυτό το σημείο να υπογραμμίσουμε το παράδοξο για κάποιες/ους επαγγελματίες: αυτό της υψηλής προσπάθειας και των χαμηλών αποδοχών των παραδοσιακών εκπαιδευτικών.

Αν πρέπει εν προκειμένω να επισημανθεί κάποιο κοινό στοιχείο αναφορικά με το προφίλ των διδασκουσών/όντων στο Πανεπιστήμιο, αυτό είναι η προετοιμασία πριν από κάθε εξάμηνο ή και μάθημα. Τα αμφιθέατρα είναι χώροι που οι άνθρωποι επικοινωνούν, μαθαίνουν, αντιπαρατίθενται. Και οι διδάσκουσες/οντες, όπως και οι φοιτήτριες/τές, υιοθετούν χαρακτηριστικά και πολλούς κοινωνικούς ρόλους που αντιστοιχούν στο κοινωνικό τους περιβάλλον, -καταλλήλως και ικανοποιητικά.

Η αλληλεπίδραση με τις/τους φοιτήτριες/τές αποτελεί γόνιμο έδαφος για παραγωγή έργου και ιδεών, οι οποίες ωφελούν άμεσα, αλλά και μακροπρόθεσμα και τον τρόπο διδασκαλίας. Οι απόψεις των περισσοτέρων διδασκουσών/όντων, όμως, συγκλίνουν στο ότι δεν υπάρχει κάποιο γονιδιακό χαρακτηριστικό, που κληρονομείται και σε καθοδηγεί στο τι είδους διδακτικό προφίλ είναι το πλέον κατάλληλο για τη διδακτική διαδικασία (στοιχείο που προκύπτει και από συζητήσεις μαζί τους).

Η ενασχόληση με τη διδασκαλία είναι αυτή που μετατρέπει την όλη αλληλόδραση και συνεργασία με τους νέους ανθρώπους σε ξεχωριστή και ιδιαίτερη διαδικασία, γιατί όντως η διδασκαλία και η μάθηση -που συνήθως έπεται- δεν μπορούν να αποδοθούν με όρους συγκεκριμένους και κυρίως μονοδιάστατους και μικρόσχημους. Κάθε μέρα στην ίδια αίθουσα με τις/τους ίδιες/ους φοιτήτριες/τές (αν και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνήθως δεν βρισκόμαστε στην ίδια αίθουσα επί καθημερινής βάσεως) είναι διαφορετική και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα· συνεχώς αναδύονται ζητήματα και θέματα που συζητώνται και προβληματίζουν διδάσκουσες/οντες και διδασκόμενες/ομένους. Ο διάλογος, τα επιχειρήματα, οι τυχόν διαφωνίες, η συγκρότηση και η επεξεργασία των υπό ανάλυση ζητημάτων είναι εξαιρετικά επωφελείς. Στα αμφιθέατρα συνυπάρχουν τόσες διαφορετικές προσωπικότητες που τελικά το στοιχείο που είναι ιδιαίζόντως ξεχωριστό είναι η τυχόν σύγκλιση των απόψεων ή/και η επιχειρηματολογία σε περίπτωση αντίφασης. Η διδασκαλία είναι και επικοινωνία και η δυναμική της ομάδας, τις στιγμές που τα μέλη της επικοινωνούν, μέσα στην αίθουσα μπορεί να χαρακτηριστεί έως και μοναδική -και όχι επαναλαμβανόμενη.

Στο χώρο του Πανεπιστημίου δύναται κάποια/ος, μεμονωμένα ή μέσα σε μια ομάδα, να διεξάγει έρευνα, και υπό τις σημερινές συνθήκες, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί, ότι το τοπίο βρίθει δεδομένων προς ανάλυση. Σε ό,τι αφορά την ελληνική κοινωνία, που αντιμετωπίζει μια πρωτοφανή κρίση την τελευταία δεκαετία, ο ρόλος της/του πανεπιστημιακού που ερευνά και προσπαθεί να διακρίνει τα προβλήματα και τις πραγματικές διαστάσεις της κρίσης και όχι συνωμοσιολογίες και γενικεύσεις, πέραν των κραυγών και των υπερβολικών αντιρρήσεων, είναι εξαιρετικά χρήσιμος.

Ένα κριτήριο επιλογής του εν λόγω επαγγέλματος θα έλεγε κανείς λοιπόν ότι είναι το κοινωνικό κύρος που φέρουν τα μέλη του και η αίσθηση του 'ανήκειν'. Οι ομάδες, στις οποίες ανήκουμε (ή επιλέγουμε να ανήκουμε) δυναμώνουν την αίσθηση της 'συντροφικότητας' και (εμείς) φέρουμε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους. Ανήκοντας στην όποια ομάδα και φέροντας αυτά τα χαρακτηριστικά θεωρούμε εαυτόν πολλές φορές δυνατότερο από πριν. Μεγαλώνοντας, επίσης, έχουμε σε μεγάλο βαθμό πλήρη αντίληψη αναφορικά με το «ανήκειν» μας: επιλέγουμε πληροφορίες-σημάδια και εκπέμπουμε ομοίως τα ίδια κι έτσι τα μέλη της ομάδας μας προσλαμβάνουν την πληροφορία που πρέπει. Ο Goffman ονομάζει αυτή την πληροφορία

«κοινωνική» και αναφέρει ότι όταν μεταδίδεται από ένα «σύμβολο» μπορεί να συνδέεται με «κύρος, τιμή ή ταξική θέση». «Ένα τέτοιο σημάδι ονομάζεται κοινά ‘σύμβολο στατους’ (status symbol) μολονότι ο όρος ‘σύμβολο κύρους’ (prestige symbol) μπορεί να είναι ακριβέστερος» (Goffman, 2001: 113). Σε συνέπεια των παραπάνω, δεν τίθεται εύκολα υπό αμφισβήτηση το ότι οι διδάσκουσες/οντες στα Ελληνικά Α.Ε.Ι. ακόμα και την εποχή που διανύουμε, εντός κρίσης και ανέχειας, διατηρούν το prestige τους υψηλό.

Με άλλα λόγια και προσπαθώντας να φτάσουμε σε κατακλείδα, ακόμα κι αν αρχικά οι υψηλές προσδοκίες του περιβάλλοντος ή του εαυτού μας μας οδήγησαν εδώ, είναι προνομιούχο το να θεωρείς ότι μπορείς να συνδράμεις στη διαμόρφωση άποψης των φοιτητριών/των και τελικά να έχεις την ελευθερία να το πραγματώσεις. Είναι διαφορετικό να επιδιώκεις τη μόρφωση ως μέσο απελευθέρωσης από τη φτώχεια και την οδύνη, από το να την επιδιώκεις ως μέσο καλλιέργειας σε συνδυασμό με τη διατήρηση –αν όχι την περαιτέρω ανάπτυξη- μιας εύπορης πραγματικότητας (Παληός & Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2010).

Βιβλιογραφία

- Goffman, E. (2001). *Στίγμα*. Μετάφραση: Δ. Μακρυνιώτη. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Εμμανουήλ, Δ., Κουταντζόγλου, Ρ., & Σουλιώτης, Ν. (2016). Εισαγωγή: Κοινωνικές τάξεις και πολιτιστική κατανάλωση-μια πολλαπλά επίμαχη σχέση. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 146 (146).
- Παληός, Ζ., & Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε.-Α. (2010). Ουδείς μωρότερος των ιατρών...: η κοινωνική εικόνα των Ελλήνων δασκάλων σήμερα, στο Ανδρεαδάκης, Ν., Καλογιαννάκη, Π., Wolhuter, C., Καρράς, Κ. και Αναστασιάδης, Π. Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών, *Σύγχρονες τάσεις και ζητήματα*. Αθήνα: Ίων, (σσ. 40-46).
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%B9%CE%BA%CF%8C
- <http://www.uoa.gr/to-panepistimio/an8ropino-dynamiko/didaskontes-pd-407-80.html>